

Justitieombudsmannen
Per Lennerbrant

Kritik mot Transportstyrelsen för att i strid med språklagen ha hänvisat till en ansökningsblankett som bara fanns på engelska

Beslutet i korthet: Transportstyrelsen hänvisade på sin webbplats till en ansökningsblankett på engelska och angav att blanketten var obligatorisk att använda vid en ansökan om typgodkännande.

JO konstaterar att det följer av språklagen att handläggningsspråket vid förvaltningsmyndigheter är svenska och att enskilda ska kunna utgå från att de alltid kan kommunicera på svenska med myndigheter. Enligt JO har en enskild rätt att göra en ansökan till en myndighet på svenska. Att den anvisade blanketten bara fanns tillgänglig på engelska och dessutom angavs vara obligatorisk att använda vid en ansökan var därför inte förenligt med språklagen. JO kritiserar Transportstyrelsen för detta.

Anmälan

I en anmälan till JO i december 2023 förde AA fram klagomål mot att Transportstyrelsen på sin webbplats angav att det är obligatoriskt att använda en blankett på engelska vid en ansökan om typgodkännande. AA framhöll att svenska språket ska kunna användas vid kontakt med svenska myndigheter.

Utredning

JO tog inledningsvis del av information om typgodkännanden på Transportstyrelsens webbplats samt den där anvisade ansökningsblanketten, benämnd ”Application for type approval”.

I informationen på webbplatsen angavs det i anslutning till ansökningsblanketten att det är obligatoriskt att använda den uppdaterade engelska blanketten för varje ny ansökan om typgodkännande.

JO begärde därefter att Transportstyrelsen skulle yttra sig. Transportstyrelsen yttrade sig till JO i april 2024 och lämnade i huvudsak följande redogörelse för bakgrunden.

Typgodkännande är en kontrollform för att säkerställa att fordon, system, komponenter och separata tekniska enheter som släpps ut på EU:s inre marknad uppfyller de tillämpliga administrativa och tekniska krav som ställs på dem.

Ett typgodkännande kan ske i enlighet med de EU-rättsakter som finns på området (EU-typgodkännande), i enlighet med överenskommelser upprättade inom Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa (ECE-typgodkännande) eller som nationellt typgodkännande. Transportstyrelsen är godkännandemyndighet i Sverige.

[...]

Förfarandena för typgodkännande av fordon är i detalj reglerade i harmoniserade rättsakter på EU-nivå. Även ECE-typgodkännanden följer ett detaljerat förfarande som regleras på internationell nivå.

Transportstyrelsens verksamhet kopplad till typgodkännanden har vuxit kraftigt de senaste 3–5 åren. Från att i huvudsak ha hanterat ansökningar från nationella aktörer har myndigheten nu sökande från ca 50 länder.

Antalet ansökningar har ökat från ca 200–300 per år 2018 till ca 4 000–4 500 per år 2023. De typgodkännandeintyg som Transportstyrelsen utfärdar i egenskap av godkännandemyndighet är utformade på engelska i syfte att dessa ska fylla sin funktion i de internationella sammanhang där intygen används.

Fram till nyligen har den ansökningsblankett för typgodkännande som funnits tillgänglig på Transportstyrelsens hemsida varit utformad på engelska. Vidare har informationstexten i anslutning till länken till ansökningsblanketten formulerats på så sätt att det är obligatoriskt att använda den engelska blanketten för varje ny ansökan.

Transportstyrelsen redogjorde översiktligt för den rättsliga regleringen avseende typgodkännanden. Myndigheten förde därefter fram följande om regleringen enligt språklagen.

I språklagen (2009:600) finns bestämmelser om det allmännas ansvar för att den enskilde ges tillgång till språk samt om språkanvändning i offentlig verksamhet (1 §).

Av lagen följer att svenska är huvudspråk i Sverige och att det som huvudspråk ska kunna användas inom alla samhällsområden (4–5 §§).

Vidare anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas (6 §) samt att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska (10 §).

Enligt språklagen är svenska också Sveriges officiella språk i internationella sammanhang och svenskans ställning som officiellt språk i Europeiska unionen ska värnas (13 §).

Språklagens krav utgör huvudregler och gäller så länge det inte finns några undantag i annan lag eller förordning (3 §).

Att svenska är huvudspråk i Sverige innebär enligt förarbetena till språklagen bl.a. att handläggningsspråket vid förvaltningsmyndigheter och domstolar är svenska och att kommunikation med myndigheterna alltid kan ske på svenska. Beslut och andra viktigare handlingar som ska expedieras ska som huvudregel upprättas på svenska och information till allmänheten om offentlig verksamhet ska alltid finnas på svenska (prop. 2008/09:153 s. 17).

Transportstyrelsen redovisade följande bedömning.

De som ansöker om typgodkännanden hos Transportstyrelsen är till en övervägande majoritet utländska företag (över 80 %). Oavsett om det är ett svenskt eller utländskt företag som ansöker så vill de ha typgodkännandet utfärdat på engelska eftersom det annars inte är gångbart i de sammanhang där det ska användas. Som framgår ovan är typgodkännandeprocessen också i hög grad en internationell och harmoniserad process som i princip uteslutande bygger på regler som följer av EU-rättsakter eller andra internationella

överenskommelser. Av dessa skäl har också ansökningsblanketten kommit att utformas på engelska, som en anpassning till sökandekretsen.

Några krav på att ansökningar och blanketter måste vara utformade eller författade på visst språk finns emellertid inte i de rättsakter och författningar som styr typgodkännandeprocessen. Det innebär att språklagens regler gäller. En möjlighet att ansöka på en blankett utformad på svenska borde därför ha funnits. Formuleringen på hemsidan om att det är obligatoriskt att använda den engelska blanketten är enligt Transportstyrelsens bedömning inte heller förenlig med språklagens regler.

Transportstyrelsen har nu åtgärdat detta så att ansökningsblanketten finns tillgänglig på svenska och den tillhörande informationstexten har ändrats så att det inte längre anges att det är obligatoriskt att använda den engelska versionen.

För att säkerställa att inget liknande händer igen har berörd verksamhet infört regelbundna genomgångar av information och material som publiceras på hemsidan.

AA gavs möjlighet att kommentera yttrandet.

Bedömning

Transportstyrelsen har redogjort för relevanta bestämmelser i språklagen och uttalanden i lagens förarbeten. Handläggningsspråket vid förvaltningsmyndigheter är alltså svenska och enskilda ska kunna utgå från att de alltid har möjlighet att kommunicera med myndigheter på svenska. Språklagen får anses medföra att den som vill ge in en ansökan till en myndighet har rätt att göra ansökan på svenska.

Vid tidpunkten för anmälan fanns den aktuella ansökningsblanketten endast tillgänglig på engelska. Transportstyrelsens hänvisning till blanketten såsom obligatorisk vid en ansökan om typgodkännande gav dessutom intrycket att en ansökan inte kunde göras på svenska. Det sagda har inte varit förenligt med språklagens krav. Transportstyrelsen ska därför kritiseras för detta.

Jag ser givetvis positivt på att informationen på webbplatsen har ändrats och att ansökningsblanketten numera finns på svenska.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Per Lennerbrant. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Madeleine Sjödin har föredragit ärendet och byråchefen Charlotte Håkansson har deltagit i beredningen.